

Francesc Sans de Miquel, un militar austriacista exiliat a Viena (1667-1757)

Mercè Colomer Bartrolí

Les biografies de Francesc Sans de Miquel i de Monrodon el solen presentar com a militar partidari de l'Arxiduc, que lluità al setge de Barcelona sota les ordres del general Antoni de Villarroel i fou empresonat posteriorment, i traslladat, juntament amb el seu fill Ramon al presidi d'Hondarribia, al País Basc el 22 de setembre de 1714. A partir d'aquell fet, els camins biogràfics es bifurquen: uns indiquen que els Sans, pare i fill, foren traslladats, encara presoners, a Segòvia, on romangueren fins a la signatura de la Pau de Viena (1725) i altres parlen d'una llibertat atenuada per la ciutat de Sant Sebastià. Tots coincideixen que Sans marxà a l'exili vienès després de firmada la pau entre el rei Felip V d'Espanya i l'emperador Carles VI d'Àustria, sense cap més notícia posterior.

L'existència d'un plec de cartes enviades des de Viena pel mateix Francesc Sans al seu fill i hereu Ramon Sans, que es va quedar a Catalunya, ha contribuït a aclarir els últims anys de vida d'un personatge que trobem en molts escenaris de la contesa bèl·lica. Aquesta documentació, que forma part de l'Arxiu del Marquès de Saudín, custodiat a la Biblioteca de Catalunya des de 1938, és l'eix del nostre apropament a la figura del militar i del seu entorn familiar, amb alguns treballs ja publicats¹ però

1. Mercè COLOMER BARTROLÍ, "El general austriacista Francesc Sans de Miquel i de Monrodon (Barcelona, 1667-Viena, 1757). Alguns aspectes biogràfics", dins *Actes del con-*

especialment amb una tesi doctoral en curs amb el títol “Resistència, exili i reconstrucció del patrimoni familiar a la postguerra de Successió. El general Francesc Sans de Miquel i de Monrodon (Barcelona, 1667-Viena, 1757) i el seu entorn.”

En aquesta comunicació fem un breu recorregut pels primers anys de la vida del general Sans, amb el propòsit afegit d’aclarir una certa confusió generada per la coincidència de noms entre Francesc Sans Puig, el pare, i Francesc Sans de Miquel, el fill, especialment en les respectives actuacions a les sessions de Corts, on el pare hi va tenir paper destacat, com a membre del Braç militar. No tant el fill, Francesc, perquè només va prendre part a les Corts de 1701-1702 sense cap acció rellevant. A les Corts de 1705-1706 no hi va participar perquè ja havia estat nomenat oficial reial, del rei Carles III.

Tot i que breument, ens sembla important destacar en canvi, les accions de guerra en què es veu involucrat Francesc Sans de Miquel, que poden ajudar a fer més entenedores algunes de les seves decisions posteriors.

Antecedents familiars de Francesc Sans de Miquel

Nascut a Barcelona el 1667, amb avantpassats originaris de Puigcerdà que havien assolit la condició de ciutadans honrats i que havien anat ascendint socialment mercès a unes estratègies matrimonials i patrimonials encertades,² era fill de Francesc Sans i Puig i de Maria de Miquel i de Descallar. Francesc Sans i Puig, que morí l’any 1707, assistí com a membre del Braç militar a les Corts de 1701-1702 convocades per Felip de Borbó i a les de 1705-1706 convocades per l’Arxiduc Carles d’Àustria. Es destacà, a més, per participar en accions encaminades a defensar les Constitucions de Catalunya davant del nou monarca i dels seus oficials repre-

grés: *L’aposta catalana a la Guerra de Successió (1705-1707)*: 3-5 novembre 2005, 2007, p. 455-465 ; Mercè COLOMER BARTROLÍ, *Ramon Sans de Monrodon. Un austriacista a Arenys de Munt*, Ajuntament d’Arenys de Munt, Arenys de Munt, 2006.

2. Philippe LAZERME DE REGNES, *Noblesa catalana: cavallers i burgesos honrats del Rosselló i Cerdanya*. París, 1975-1977.

sentant les autoritats catalanes.³ Pel que fa la seva actitud a les Corts filipistes, on també hi va assistir el seu fill, Francesc Sans de Miquel, va ser dels que va firmar el dissentiment general que va posar Pere Torrellas i Sentmenat. També va ser designat per la Ciutat i el Braç militar per conferenciar sobre la reforma de l'Observança al Tribunal de Contrafaccions.⁴

Austriacisme emergent a la família Sans

Els Sans i Puig tenien motius per inclinar-se cap a la causa austriacista: el germà de Francesc, Ramon, pretenia, com a canonge ardiaca de la catedral de Barcelona, el càrrec de canceller del Reial Senat de Catalunya, que anava lligat a la dignitat de bisbe, un càrrec que s'atorgava habitualment a un eclesiàstic de la noblesa i que el canonge Sans tenia ja a tocar. Però la intervenció de Lluís XIV, destinada a afavorir la família Taverner, fervents filipistes, va fer que Miquel Joan de Taverner i Rubí, que havia estat ja nomenat jutge del Crim en el Reial Senat, fos en molt pocs dies investit no només per aquest darrer càrrec, sinó també sacerdot, canonge, ardiaca, i, finalment, canceller de Catalunya.⁵

Ferm partidari de Felip V, el bisbe Taverner es va retirar a Perpinyà des del 19 d'octubre de 1705 fins l'any 1711, en què va tornar a Girona, que feia poc que havia estat recuperada per les tropes felipistes pel duc de Noailles. La seva fidelitat a la causa borbònica serà premiada l'any 1718 amb l'arquebisbat de Tarragona.⁶

D'altra banda, un oncle de Francesc Sans de Miquel, germà de la mare, en Francesc de Miquel i Descallar, consta ja a les llistes de noms dels

3. FRANCISCO DE CASTELLVÍ, *Narraciones históricas*. Ed. al cuidado de Josep M. Mundet i Gifre y José M. Alsina Roca, Fundación Francisco Elías de Tejada y Erasmo Pèrcopo, Madrid, 1997-2002, v. I, p. 245.

4. NARCÍS FELIU DE LA PENYA, *Anales de Cataluña y epílogo breve de los progresos y famosos hechos de la nación catalana*. Barcelona, 1709, v. III, p. 95; Agustín Puyol Safont, *Hijos ilustres de Cerdaña*. Barcelona, 1896, LXVIII.

5. CASTELLVÍ, *Narraciones*, I, p. 209.

6. FÈLIX DURAN I CANYAMERES, *Catalunya sota el govern dels reis absoluts de la casa de Borbó*, Acadèmia de Jurisprudència i Legislació de Catalunya, Barcelona, 1935, p. 4-5.

oficials de la Coronela que va formar la ciutat de Barcelona per la seva defensa l'any 1684, juntament amb Ramon Vilana Perlas o Joan Claresvalls, que constituïran els primers nuclis austriacistes.⁷ Era, per tant, un home socialment ben situat, que va actuar com a ambaixador de la ciutat de Barcelona a la cort de Felip V en circumstàncies tenses i de molta confiança.

L'entorn familiar de Francesc Sans i Miquel era, doncs, manifestament austriacista, tant per la banda paterna com per la materna, i de manera natural es va situar al costat de l'Arxiduc.

L'entroncament amb la nissaga Monrodon

Francesc Sans i de Miquel es va casar el 16 de juliol de 1690, als 23 anys, a la parròquia de Sant Miquel, de Barcelona, amb l'hereva de l'antic senyoriu jurisdiccional del castell de Mont-rodon, Maria de Monrodon i de Mas de qui adoptà el cognom unint-lo als seus, una pràctica habitual dels llinatges que temien esvaïr-se en no haver-hi descendència masculina. En els capítols matrimonials s'estipulava aquest punt que ja havia expressat en el seu testament el pare de Maria, Miquel de Monrodon. Aquest enllaç suposava una promoció més a l'escalafó nobiliari del llinatge de Francesc Sans que adjuntarà per sempre més al seu propi cognom el de la seva dona.⁸

Els Monrodon o Mont-rodon⁹ constituïen una nissaga molt prestigiosa a la Plana de Vic, arrelada al seu casal/castell de Mont-rodon, a Taradell, la figura més important de la qual havia estat el Mestre del Temple i tutor del rei Jaume I Guillem de Mont-rodon (1165-1207), a més dels bisbes de Girona Bernat de Mont-rodon (1322-1348) i Arnau de Mont-rodon (1265-1330), i altres eclesiàstics notoris. Després de nombrosos avatars,

7. FELIU, *Anales*, III, p. 390.

8. Biblioteca de Catalunya (BC), Arxiu del Marquès de Saudín, Saud.Fol.131, 30. Capítols matrimonials entre Francesc Sans i de Miquel i Maria de Monrodon i de Mas.

9. La forma "Monrodon" és la que utilitza sempre Francesc Sans de Miquel per signar els documents.

entre professions eclesiàstiques i morts prematures, l'herència dels Monrodon acabà a mans de la filla petita, Maria, casada amb Francesc Sans de Miquel.¹⁰

A Taradell hi va néixer la majoria del seus set fills, especialment l'hereu, Ramon Sans de Monrodon, que va jugar un paper determinant en el manteniment de la posició social de la família Sans després de la sotragada de la guerra de Successió i de les seves conseqüències a causa la postura obertament proaustriacista de la família. Cap el 1700, la família es traslladà a Barcelona on el pare va iniciar una vida pública força activa.

Activitat política de Francesc Sans de Miquel. L'Acadèmia dels Desconfiats. Les Corts de 1701-1702

Francesc Sans de Miquel i de Monrodon es va moure en el terreny polític dins de l'òrbita dels amics i allegats del príncep Jordi de Hessen-Darmstadt. Resulta significatiu que entrés a l'Acadèmia dels Desconfiats el mateix dia, 22 de juliol de 1700, en què el príncep alemany encara virrei de Catalunya aleshores, hi va assistir, com també Antoni de Peguera, entre altres destacats austriacistes. En aquesta quarta sessió acadèmica, presidida per Francesc Josa i Agulló, Francesc Sans hi va presentar unes memòries d'història militar.¹¹

Pel que fa l'activitat política a les Corts de 1701-1702 consta que hi prengué part com a membre del Braç militar Francesc Sans de Miquel, juntament amb el seu pare, Francesc Sans i Puig.¹²

Francesc Sans va tenir ocasió d'escoltar uns i altres i d'anar prenent partit a favor d'un dels dos grups que ja s'anaven decantant, com observa

10. Antoni PLADEVALL I FONT, *Mont-rodon. Passat i present d'un gran llinatge i d'un casal osonenc*, Diac, Vic, 2001.

11. Joseph Rafel CARRERAS I BULBENA, *La Academia desconfiada y sos acadèmichs*, Tallers gràfics Atlas, Barcelona, 1922, p. 100-101; Arxiu Històric de la Ciutat de Barcelona, Ms. B. 98.

12. FELIU, *Anales*, III, p. 96.

Albareda,¹³ el dels constitucionalistes o “celantes en la observancia de las leyes”, com els anomena Castellví i el dels reialistes “los del partido del Ministerio de Madrid” o també “aficionados al duque (d’Anjou)”. No hi ha cap dubte que els Sans van triar clarament la primera opció, la del bàndol de l’Ariduc.

Implicació de la família Sans a l’exèrcit austriacista

Francesc Sans de Miquel no va prendre part a les Corts de 1705-1706 perquè havia passat al servei directe del nou rei, Carles III, i quedava així automàticament inhabilitat en tant que oficial reial, ja que va ser nomenat tinent coronel del Regiment de la Diputació del General de Catalunya a sou de la Província.¹⁴ En el seu lloc hi participà un germà seu, Ignasi Sans de Miquel,¹⁵ jurisconsult, que serà una figura important en el govern de Carles d’Àustria, ocupant càrrecs com a procurador de pobres a la sala del Criminal de l’Audiència de Barcelona l’any 1706, doctor de la Règia Cúria el 1708 i encarregat de preparació de milícies populars durant la guerra.¹⁶

De fet, Francesc Sans, a l’igual que altres, deuria fer-se militar segurament forçat per les circumstàncies bèl·liques que es vivien a Catalunya, malmesa pels contendents, l’exèrcit de les Dues Corones, d’una banda, i per l’altra les tropes dels aliats, a les quals les milícies catalanes s’uniren en un desesperat intent de frenar els constants atacs dels borbònics. Efectivament, a partir de l’agost de 1705 quan van desembarcar els contingents d’homes de la Gran Aliança de la Haia amb Carles d’Habsburg, Catalunya es va convertir pràcticament en el camp d’una batalla que no cessaria fins el 1714, amb les caigudes de Barcelona i de Cardona.

13. Joaquim ALBAREDA I SALVADÓ, *Constitucions, capítols i actes de cort: 1701-1702 i 1705-1706*, Generalitat de Catalunya, Barcelona, 2006.

14. CASTELLVÍ, *Narraciones*, III, p. 576.

15. FELIU, *Anales*, III, p. 188.

16. Pedro VOLTES BOU, *Barcelona durante el gobierno del Archiduque Carlos de Austria (1705-1714)*, Instituto Municipal de Historia, Barcelona, 1963, I, p. 215, n. 17.

Tres membres de la família Sans hi van prendre part molt activa, Francesc, amb el grau de tinent coronel, el seu germà Lluís, amb el grau de capità i finalment, i ja durant el setge de Barcelona i només amb setze anys, el seu fill Ramon, com a capità de granaders.

Francesc Sans ja va formar part de la junta militar austriacista durant el setge que Carles d'Àustria va establir per rendir Barcelona el 1705, on va rebre a la Torre Lledó de Sarrià el dia 29 de setembre els dos enviats de la Generalitat i del Consell de Cent per tal de parlar de la capitulació de la ciutat, Ramon de Codina i Ferreres i Francesc Monfar i Sorts.

La guerra. Els fets de Solsona, Cardona i Castellciutat

Durant el regnat de l'Arxiduc, ja reconegut com a rei Carles III pels catalans, el país no ocupat pels borbònics s'havia anat fortificant. Una de les fortaleses més efectives fou la de Castellciutat, a la Seu d'Urgell, governada pel general Josep Moragues des de finals de 1706, i que va tenir com a segon en diferents ocasions a Francesc Sans amb el seu regiment de la Diputació.

D'aquests fets d'armes, coneguts per les cròniques de Castellví, en destaquem la intervenció del coronel Sans en les accions de Solsona i Cardona el 1711. Tot i que Solsona comptava amb un bon sistema defensiu, la superioritat numèrica dels enemics va aconsellar marxar a refugiar-se al castell de Cardona, una plaça més segura i més forta.¹⁷ Un cop refugiats a Cardona, a les ordres del governador Manuel Desvalls, es van haver de preparar per resistir un setge de quaranta dies dels filipistes a les ordres del comte Muret. El setge es va aconseguir trencar mercès a la decidida intervenció de la reina Elisabet, que ordenà al mariscal Guido de Starhemberg l'auxili urgent als assetjats dins de la fortalesa.

La mort de la seva dona, Maria de Monrodon, sembla que per greu malaltia a finals de 1712 o principis de 1713, segons l'inventari dels seus

17. CASTELLVÍ, *Narraciones*, I, p. 252-253.

béns que va manar fer, ja vidu,¹⁸ el degué condicionar a aturar l'activitat militar fins el maig de 1713, quan ja es començaven a gestar els acords del Pacte de l'Hospitalet entre els borbònics i les tropes aliades. El seu germà Lluís, capità del Regiment de la Concepció, morirà durant l'any 1713 a prop de Santa Madrona, en el setge de Barcelona.¹⁹

A Castellciutat, tocant a la Seu d'Urgell, hi resistia el general Josep Moragues amb una tropa de miquelets i altra gent reclutada en zones pirinenques. Francesc Sans, amb una companyia del regiment de la Diputació estava a les seves ordres amb la missió de defensar els passos de frontera i evitar la infiltració de combatents francesos per aquella zona. Un cop signat el Pacte de l'Hospitalet, Starhemberg va comunicar al general Moragues que el deslliurava de l'obediència i fidelitat que com a general del seu exèrcit devia a Carles III. Els comandaments catalans van deliberar sobre la situació i Francesc Sans, d'acord amb Moragues, va alegar que no podien prendre cap decisió sense conèixer el parer de la Diputació, a qui devien fidelitat. Starhemberg va titllar de desobediència i rebel·lia la postura de Moragues i en una segona carta comminatòria li manà rendir la plaça de Castellciutat a les forces filipistes. Aquesta carta l'havia de lliurar el general francès Fienes, però aquest la va retenir perquè volia atribuir-se el mèrit d'haver conquerit la plaça de Castellciutat en lloc de propiciar-ne la rendició pactada. Finalment el setembre de 1713, el general Moragues i el mariscal Bracamonte per part de les tropes filipistes acordaren una rendició honrosa que no va ser respectada en els seus termes pels borbònics.²⁰

Francesc Sans va aconseguir, el novembre de 1713, després de moltes penalitats, entrar en una Barcelona assetjada que encara resistia en el marc d'una guerra ja pràcticament decidida a favor de Felip V.

18. BC, AMS, 8º, 178-II, 20. Inventari dels béns de Maria de Monrodon i de Mas.

19. CASTELLVÍ, *Narraciones*, IV, p. 356.

20. CASTELLVÍ, *Narraciones*, III, p. 647-648.

El setge de Barcelona de 1713-1714

Francesc Sans, a les ordres d'Antoni de Villarroel, comandant general de les forces defensores de Barcelona, però sota les autoritats civils, va comptar amb la confiança del militar durant la dramàtica situació que es va perllongar encara una mica menys d'un any. En aquest període, breu però molt intens per la duresa del setge, va fer entrar en el seu regiment com a capità de granaders, i a les seves ordres, el seu fill i hereu Ramon Sans de Monrodon, de només setze anys.

El primer destí militar de Francesc Sans dins del pla de defensa de Barcelona va ser el de comandant del castell de Montjuïc, el governador del qual era el coronel Pau Tohar o Tovar, un home bastant reaci a acatar les disposicions del poder civil, i serà missió de Francesc Sans procurar que ho faci. Així mateix, participà als consells de guerra que mantingueren els comandaments militars i les autoritats civils de la ciutat. El 20 de juliol de 1714 li va correspondre acompanyar la bandera de Santa Eulàlia a la primera línia de batalla per animar els defensors, juntament amb el comte de Plasència i el comte de Tamarit.

Va ser ascendit a general de batalla el 30 de juliol de 1714 pel seu valor i els seus esforços en la defensa de Barcelona, i entre els oficials a les seves ordres s'hi trobaven el mateix Francesc Castellví i el seu propi fill, el capità de granaders Ramon Sans de Monrodon.²¹

A primers d'agost fou ferit al cap per una pedra al baluard del Portal Nou.²² Ja refet de l'impacte, a principis de setembre és destacat a la construcció d'una línia de defensa del Palau Reial al Portal de Mar.

Del mateix dia 11 de setembre, tant Castellví, com posteriorment Bruguera, ens expliquen un fet del general Sans que mostrava el seu sentit pràctic dins de les precàries condicions en què es trobava la ciutat en aquelles circumstàncies:

21. Mateo BRUGUERA, *Historia del memorable sitio y bloqueo de Barcelona: y heroica defensa de los fueros y privilegios de Cataluña en 1713 y 1714*. Barcelona, 1871-1872, II, p. 90.

22. CASTELLVÍ, *Narraciones*, IV, p. 354.

El general Sanz, en nombre de todos los jefes y otras personas que estaban presentes, dio las gracias al diputado, instando y persuadiendo á aquel, á que retirara la bandera, volviendola a la Diputacion, fundando sus razones, en la poca gente, pues con ella era imposible hacer operaci3n ventajosa, en el modo que estaba apostado el enemigo, en cuya atenci3n la bandera mas serviria de embarazo, que de socorro, por cuanto era preciso un considerable cuerpo para custodiarla, que el mayor alivio de presente consistia, en procurar víveres suficientes para animar a los combatientes, en vista de estas consideraciones, el diputado retir3 la bandera, dándose inmediatamente eficaces providencias, para acalorar la gente, aportando en todas partes par, bizcochos, vino y aguardiente, á fin de que se combatiese con espíritu y con vigor.²³

Del respecte que Francesc Sans tenia per l'autoritat civil n'és un exemple el seu comportament en el darrer consell de guerra convocant a tots els caps sense la presència de Villarroel, ferit en una cama. El coronel Joan Francesc Ferrer va transmetre el parer de Villarroel de parlar amb l'enemic de cara a una rendici3 o capitulaci3 honrosa. Alguns hi van estar d'acord, però el general Francesc Sans, juntament amb el general Josep Bellver, tot i trobar raonable la proposta, va exposar que ells no eren qui havien de decidir, sin3 les autoritats de la ciutat.²⁴

Cal també destacar que en ocasi3 de la dimissi3 d'Antoni de Villarroel del càrrec de comandant suprem de les forces defensores de Barcelona i del nomenament per part dels Comuns de la Verge de la Mercè com a generalísima en substituci3 del militar, Francesc Sans de Miquel va figurar entre els quatre generals que s'havien de fer càrrec del comandament efectiu.²⁵

Al cap de poc, la ciutat va ser presa per les tropes del duc de Berwick, i una setmana més tard, el castell de Cardona va capitular: la guerra s'havia acabat, començava la repressi3.

Sanpere, en referir-se a les deliberacions que sobre la rendici3 de la ciutat mantingueren els alts comandaments militars i civils de Barcelona fins els últims moments, valorà així l'actitud de Francesc Sans en no voler-se avançar a tocar rendici3 sense que ho decidís el poder civil, contràriament al que va fer el general Tohar: "Sans y Bellver se portaron me-

23. BRUGUERA. *Historia*, II, p. 262-263; CASTELLVÍ, *Narraciones*, IV, p. 251.

24. BRUGUERA, *Historia*, II, p. 275.

25. Salvador SANPERE I MIQUEL, *Fin de la nació catalana*, Barcelona, 1905, p. 522.

jor como patriotas que como generales, y ciertamente en aquellos momentos era mejor oír la voz del patriotismo que no la de la ordenanza.”²⁶

Camí de la presó

El representant del rei, el marquès de Lede, va convocar el 22 de setembre els responsables militars de la defensa de Barcelona a sou del govern als quals el duc de Berwick havia donat paraula de que no els passaria res si es quedaven a la ciutat. De tota manera s’anava imposant el que Sanpere qualificà de “terrorisme militar”,²⁷ una situació altament explosiva en què els vencedors es delien per revenjar-se.

Un cop reunits els principals responsables de la defensa de la ciutat assetjada, Lede va fer empresonar els caps militars en un vaixell de guerra francès que els portà a Alacant, en contra de la voluntat del duc de Berwick que volia mantenir la paraula donada de respectar els comandaments militars dels assetjats, segons alguns testimonis. A més, se’ls van embargar tots els béns com a enemics de la causa de Felip V. Hi havia la intenció de castigar durament els militars més significats en la defensa de Barcelona, i fins i tot, hi havia hagut un projecte per procedir a l’execució sumària d’alguns d’aquests detinguts i d’embarcar-ne la resta cap a les colònies americanes, proposta desestimada en atenció a les capitulacions pactades amb el mariscal duc de Berwick.²⁸

Castellví donà per fet que des d’Alacant els van fer anar a peu, travessant la península cap a un llarg captiveri en presons diferents, allunyades dels territoris de la Corona d’Aragó. Albertí, recollint el que explica Castellví, exposa que se’ls va traslladar a peu, travessant Espanya i caminant els presos engrillonats per parelles, amb una escorta excepcional de 80 soldats de cavalleria per a cada grup.²⁹ En realitat no va ser així, no per cap mena de compassió, sinó perquè estaven considerats

26. SANPERE, *Fin*, p. 553.

27. SANPERE, *Fin*, p. 650.

28. Josep M. TORRAS I RIBÉ, *Felip V contra Catalunya*, Rafael Dalmau, Barcelona, 2005, p. 168-169.

29. Santiago ALBERTÍ, *L'onze de setembre*, Albertí, Barcelona, 2006, p. 373.

presos perillosos i no se'ls havia de donar cap mena d'oportunitat d'escapolir-se, tal com ho indica una carta de l'intendent de València datada el 27 d'octubre de 1714 a Alacant.³⁰ Van ser repartits per diverses presons a Pamplona, A Corunya, Segòvia i Hondarribia (Fuenterrabia). Els empresonats a Hondarribia van ser els generals Joan Baptista Basset i Ramos, Francesc Sans de Miquel i Josep Bellver, el coronel Joan Llinàs, el capità Joan Bordas a més dels capitans Ramon Sans de Monrodon i Fèlix Bellver, fills dels generals, que van voler seguir els seus progenitors i el tinent coronel Nicolau Aixandri.³¹ Ramon Sans va anar voluntàriament a presidi per estar al costat del seu pare:

Dn. Ramon Sanz y de Monrredon de edad de 17 Años ... dice que habiendo sido llamado por Monsieur de Rivas; Mayor Grl. De Barzna; en su Casa; y habiendo llegado allí; me trataron como a preso; y preguntando yo a dicho Mayor general; si iba preso; me respondió: que no; y que solo iba para asistir a mi Padre.³²

L'estada al presidi d'Hondarribia

L'interès del Felip V per represaliar i vexar els oficials catalans que havien comandat la resistència al setge que les tropes francocastellanes havien imposat a Barcelona es manifestà en unes normes molt estrictes sobre comunicació i vigilància permanent aprovades pel rei, que el governador del presidi d'Hondarribia, Francisco Casadevante, va dictar als guàrdies que s'encarregaven de la vigilància dels presoners.³³

Tot i així, alguns presos estigueren autoritzats a rebre diners procedents de les seves hisendes sequestrades per pagar-se la manutenció, com consta en un document de 9 de maig de 1716, en que es mana lliurar a Francesc i Ramon Sans i a Joan Antoni Llinàs 2541 rals procedents dels

30. Archivo Histórico Nacional (AHN), Estado II, 742, dins Antoni MUÑOZ GONZÁLEZ i Josep CATÀ TUR. *Repressió borbònica i resistència catalana (1714-1736)*, Muñoz/Catà, Barcelona, 2005, p. 32.

31. CASTELLVÍ, *Narraciones*, IV, p. 366.

32. Archivo General de Simancas (AGS), G-M 11. 1600, dins MUÑOZ-CATÀ. *Repressió*, p. 28.

33. AGS, G-M 11. 1600, dins MUÑOZ-CATÀ, *Repressió*, p. 38.

seus béns confiscats per repartir entre ells, a raó de 4 rals al dia corresponents als mesos de gener a abril del dit any.³⁴

El segrest del béns

El segrest del casal de Mont-rodon i de les propietats de l'entorn es va esdevenir el 17 d'octubre de 1713, després que el general Bracamonte hagués ocupat la plana de Vic i anés represaliant els partidaris de l'Arxiduc. Consta que es va fer amb assistència del batlle de Taradell i un funcionari borbònic, fent declarar al masover Joan Roma tot el que pertanyia a la masia de Mont-rodon davant del notari de Vic present a l'acte.³⁵

Així mateix, i abans de procedir a la confiscació s'havia mutilat l'estructura del casal, enderrocant tot el que podien ser elements externs de defensa, tal com consta en un document que conté la declaració feta el juny de 1719 del paleta de Vic Llucià Codina.³⁶

Redempció de pena gràcies a l'atac dels francesos

El conflicte d'Espanya contra la Quàdruple Aliança, composta per Gran Bretanya, Holanda, l'Imperi i l'antiga enemiga i ara aliada, França, va obrar a favor dels militars catalans empresonats: la debilitat militar espanyola a la zona de Guipúscoa davant de l'atac de les tropes franceses va fer que les autoritats locals prometessin millores en les condicions d'empresonament als militars catalans a canvi de col·laborar en la defensa, ja que sabien que aquells presoners eren experts en lluitar i defensar-se contra els francesos. La situació era tan crítica que fins i tot s'havia pro-

34. MUÑOZ-CATÀ, *Repressió*, p. 209.

35. Archivo de la Diputación de Zaragoza (ADZ), Fondo del Duque de Híjar, Sala I. llig. 373, doc. 70-10. Agraieixo a Antoni Pladevall aquesta dada.

36. Arxiu Notarial de Vic (ANV), Notari J. Portell, 16, fol. 110. Agraieixo a Antoni Pladevall aquesta dada.

posat enviar tropes des de Catalunya, cosa que havia alarmat molt el capità general marquès de Castel Rodrigo. En acceptar el tracte de lluitar a Sant Sebastià al costat dels defensors espanyols, els Sans i Llinàs van poder aspirar a una redempció de pena.³⁷

Retorn a Catalunya

La majoria d'autors que han tractat el tema dels empresonaments dels militars catalans de més graduació amb responsabilitats en accions de la guerra de Successió solen apuntar que no foren alliberats fins que es signà la pau de Viena (1725) entre l'emperador Carles VI i el rei Felip V d'Espanya. En el cas de Francesc Sans i del seu fill Ramon, juntament amb Joan Antoni Llinàs i Nicolau Aixandri, Albertí els situa presos a l'al·càsser de Segòvia a partir de 1719, després d'una breu estada al castell de Sant Sebastià. I l'any 1723, nové any de reclusió els permeteren romandre a la ciutat de Segòvia sota fiança, una clara millora en les condicions del captiveri, i no aconseguiren definitivament la llibertat fins que no es signà la pau de Viena.³⁸ Igualment ho recull Albareda.³⁹ L'*Enciclopèdia Espasa* senyala el 1715 com l'any en què Sans va obtenir la llibertat, marxant primer a Gènova i després a Viena.⁴⁰ Però hi ha proves documentals de que no va ser així: els Sans van obtenir el perdó del rei per la seva participació a la defensa de Sant Sebastià i amb això la llibertat, el 23 de setembre de 1719, segons consta en un document signat pel marquès de Castel Rodrigo:⁴¹

ha venido Su Magestad usando de su Real Clemencia, en concederles su Real permiso para que puedan restituirse libremente a sus casas el referido Dn Francisco Sans Miquel y de Monrrodon, y su hijo Dn Ramon, y al goze de las haziendas

37. SANPERE, *Fin*, p. 627.

38. ALBERTÍ, *L'Onze*, p. 373; *Diccionari biogràfic*, Barcelona, 1966-1970, IV, p. 223-224.

39. *Diccionari d'història de Catalunya*, dirigit per Jesús MESTRE CAMPÍ, 3a ed., Edicions 62, Barcelona, 1995, pp. 963-964. L'entrada "Francesc Sans de Miquel i de Monrodon" està signada per les sigles JAS que corresponen a Joaquim Albareda i Salvadó.

40. *Enciclopedia Universal Ilustrada Europeo-Americana*, Bilbao, 1926-, LIII, p. 1427-1428.

41. BC, AMS, Saud. Fol. 131, 13, 1719. Decret i provisió d'aixecament i d'embargament de béns i alliberament de Francesc i Ramon Sans.

que tenian en esta Principado al tiempo del intruso dominio, sea mandado se desembarguen sus bienes, y la universal heredad que tenia embargados el Real Fisco en cabeza de dicho Dn Francisco en la presente ciudad y su distrito, partido de Llobregat, Valles, Vique, y otras partes y que se le restituyan assimismo todos los frutos, censos y demas productos desde el dia de la fecha de la expressada Real gracia ... participada por el Señor Dn Miguel Nuñez de Roxas, que enterado el rey de la buena conducta, valor y zelo con que durante el sitio de San Sebastian y su castillo se portaron en su defensa los expressados Dn Francisco Sans y Dn Ramon su hijo naturales de Cathaluña havia venido usando de su Real Clemencia y atendiendo a que estos sugetos han procurado desempeñar su obligacion en concederles su Real permiso para que puedan restituirse libremente a sus casas y al goze de las haciendas que tenian en este Principado al tiempo del intruso dominio...⁴²

La data exacta de l'arribada dels Sans a Barcelona ha estat documentada per Antoni Muñoz i Josep Catà, una carta que pare i fill van adreçar al marquès de Castel Rodrigo, capità general de Catalunya el desembre de 1719:

Señor,

Con el mas profundo rendimiento y veneracion nos revalidamos mi hijo Dn. Ramon y yo a la gustosa obediencia de V.E. participando a V.E. que en execucion y cumplimiento de la Real gracia y permiso que su Magestad (Dios le guarde) mediante el poderoso patrocinio de V.E. se ha dignado hazernos, salimos de la ciudad de Pamplona el dia 5 del corriente. En ella nos tiene V.E. deseosos de merecer respectivas ordenes y frequentes ocasiones del mayor servicio y agrado de V.E. que obedeceremos con el gusto es de nuestra primera obligacion.

Barna. Y Desbre. 9 de 1719.

Quedamos con todo Rendimiento a la obediencia de V.E.

Sus obligadissimos servidores

Dn. Francisco Sans Miquel y de Monrodon Dn. Ramon Sans y de Monrodon.⁴³

Condicó de perdedors

A partir d'aquell moment, els Sans es van haver de dedicar a refer el malmès patrimoni i procurar inserir-se en una societat molt diferent de la que havien conegut, com a vençuts i represaliats, amb escassa categoria social i minvada posició econòmica. Tot i que se'ls havien retornat els

42. L'expressió "intruso dominio" es refereix als anys en què Catalunya va reconèixer l'arxiduc Carles d'Habsburg com a rei d'Espanya (1705-1714).

43. AGS, Secretaria de Guerra, Suplemento, 208. Agraeixo a Antonio Muñoz i a Josep Catà l'accés a aquest document.

béns embargats, la situació no deixava de ser incerta, amb molt poca seguretat per a qui s'havia significat tant a favor de l'Arxiduc. A més, els capitans generals i els corregidors podien decidir amb total arbitrarietat sobre nous embargaments. Van anar renovant l'arrendament de les terres del casal de Mont-rodon cada quatre anys, i de les terres i del casal en treien unes 390 lliures l'any.⁴⁴ Van recuperar una altra propietat a Montcada a més d'una casa a Barcelona, al carrer dels Banys. Devien tenir seriosos problemes per portar una existència mínimament digna per tirar la família endavant: el pare, Francesc Sans, l'hereu Ramon, un fill eclesiàstic Miquel, dues filles petites, Maria Francisca i Teresa, que s'estigueren en un convent durant l'absència forçosa del pare i del germà. L'altre fill de Francesc, Carles, havia marxat a Roma a casa de la seva germana gran Gertrudis, casada amb el marquès de Tassis. Per acabar d'enfonsar la família en la precarietat, el germà del general Sans, Ignasi Sans de Miquel, jurista de prestigi durant el regnat de l'Arxiduc, estigué molt malalt de 1724 a 1726 i els va caldre fer moltes despeses, i fins i tot empenyorar-se per aquest motiu.

A Francesc Sans devien arribar-li notícies d'antics companys d'armes que s'havien exiliat a la cort imperial de Viena després de la pau signada el 1725 entre els dos contendents, l'emperador Carles VI i el rei d'Espanya Felip V, després de vint anys d'enemistats: l'emperador renunciava a tots els seus drets a Espanya, i es posava fi als embargaments i altres represàlies envers els partidaris de la causa austriacista. La realitat, però, evidenciava que la vida quotidiana dels vençuts era difícil i sotmesa sempre a les arbitrarietats de les autoritats borbòniques de torn. Un bon exemple en seria la decisió d'embargar els béns dels residents en terres de l'emperador Carles VI arran de la invasió borbònica de Nàpols en el context de la Guerra de Successió de Polònia,⁴⁵ quan es va confiscar altra vegada el patrimoni dels Sans-Monrodon perquè el pare era a Viena. La mesura va afectar el fill, Ramon, que se'n va lamentar en un escrit al rei l'any 1735 al·legant que no podien embargar uns béns que ja no pertanyien a Francesc Sans sinó jurídicament a ell mateix, ja que el pare li'n havia fet donació abans de marxar a Viena l'any 1727.⁴⁶

44. BC, AMS, Saud Fol. 186, II, 29, 3-5. Documents varis, comptabilitat i ordres de pagament.

45. Joseph Rafel CARRERAS I BULBENA, *Villarrol, Casanova, Dalmau. Defensors heroics de Barcelona*, Barcelonense d'edicions, Barcelona, 1995, p. 112.

46. MUÑOZ-CATÁ, *Repressió*, p. 277.

L'exili vienès

Seguint l'estudi de l'exili que ha fet Alcoberro, la relació de la monarquia amb els exiliats es va basar en dos principis, el de la generositat del senyor natural amb uns vassalls que ho havien perdut tot al seu servei, i el de la fidelitat i constància d'aquests envers el monarca i la seva casa.⁴⁷

Els primers anys de l'allau d'espanyols als dominis imperials es van caracteritzar per una lentitud de resposta de l'administració habsburguesa a les necessitats dels nouvinguts, manifestant una clara jerarquització pel que fa la prestació d'ajuts i socors. Especialment significativa va ser la fundació del Consell Suprem d'Espanya el novembre de 1713, després que les tropes imperials haguessin ja abandonat el Principat.

Era un òrgan de govern que havia d'administrar els territoris incorporats als Habsburg segons els tractats de pau successius Utrecht (abril 1713), Rastatt (març 1714) i Baden (setembre 1714). Aquests tractats suposaren la fi de les hostilitats entre les potències aliades i França, però no entre Felip V i Carles VI, que no van signar la pau fins el 1725, la pau de Viena. Els territoris a gestionar eren Nàpols, Milà, Flandes i Sardenya, posteriorment intercanviada als Savoia per Sicília l'any 1720, i totes les qüestions que s'hi esdevinguessin excepte les de tipus militar, que depenien del Consell de Guerra, com ara funcions polítiques, fiscals i judicials. Aquest organisme tenia una categoria igual a la d'altres comuns de la monarquia dels Habsburg, d'assistència a la Conferència General de l'Estat, igual que altres consells territorials. És tractava d'un govern real sobre territoris concrets, no un govern a l'exili, tot i que molts dels seus alts càrrecs procedien del grup d'exiliats hispànics, especialment els d'extracció cortesana o aristocràtica. Ben aviat hi destacà Ramon de Vilana-Perles, marquès de Rialp, de la màxima confiança de l'emperador, que obtingué la Secretaria d'Estat i de Despatx Universal, mentre la presidència del Consell l'ostentà fins a la seva mort (1724) l'arquebisbe de València Antoni Folch de Cardona. El secretari d'Estat, Vilana-Perles actuava com a enllaç entre l'emperador i el Consell, amb un gran poder que li va permetre situar tota la seva família. Els ingressos anuals del Consell no bastaven per cobrir les despeses de funcionament, segons

47. Agustí ALCOBERRO I PERICAY, *L'exili austriacista (1713-1747)*, Fundació Noguera, Barcelona, 2002, p. 117.

els estudis d'Alcoberro, ja que s'havia de fer càrrec del manteniment de les tropes imperials i de les construccions militars.⁴⁸

Amb la pèrdua dels territoris italians de Nàpols i Sicília l'any 1734 a favor dels Borbons, el Consell d'Espanya va ser suprimit el 1736, cosa que va significar una reducció dràstica de les rendes que van afectar tant els salaris dels funcionaris afectats com la paga dels oficials exiliats que hi tenien fixada la pensió, com va ser el cas de Francesc Sans.

La decisió de marxar

El malestar per manca de recursos econòmics i d'absència de vies de millora de la condició social degué portar a l'exili vienès a Francesc Sans, un home al llindar de la vellesa, amb 60 anys, vidu de Maria de Monrodon, però prou valent per encarar l'única possibilitat d'obtenir una pensió pels serveis prestats a l'emperador. Deixava a l'hereu, Ramon, l'encàrrec de vetllar pels béns que havien aconseguit recuperar i pel benestar de les dues germanes petites, la Maria Francisca, que va fer un bon casament més tard, i la Maria Teresa, la més petita, que va arribar a ser abadessa de Sant Pere de les Puelles.⁴⁹

Segurament també degué influir la filla gran, Gertrudis de Tassis, que es trobava per aquella època a Viena amb el seu espòs, el marquès italià Joseph de Tassis (o Taxis) i el seu fill⁵⁰ perquè, finalment, el pare es decidís, acompanyat d'un altre fill, Miquel, eclesiàstic i beneficiari de l'altar dels Quatre Sants Màrtirs de Girona, a marxar a la cort imperial per veure si podia aconseguir el reconeixement dels serveis prestats a l'Arxiduc.

Abans de marxar, el 29 de juny de 1727, Francesc Sans va fer donació de tots els seus béns a l'hereu, Ramon,⁵¹ i el juliol va emprendre, via

48. ALCOBERRO, *L'exili*, I, p. 120-131.

49. BC, AMS, Saud. 8º 139-II, 3. 1727-1752. Cartes familiars rebudes per Ramon Sans i de Monrodon.

50. LAZERME, *Noblesa*, p. 235.

51. BC, AMS, Saud. Fol. 131, 37-38, 1727. Donació universal de Francesc Sans a Ramon Sans.

marítima, partint de Palamós cap a Gènova en una embarcació del tipus *pinco*,⁵² un viatge que no tindria retorn.

Situació a Viena

No es coneixien, fins ara, ni les seves condicions de vida a Viena ni la data exacta de la seva mort. Hem endegat un estudi de les cartes que va enviar al seu fill i hereu Ramon que quedà a Catalunya, entre 1727 a 1752, juntament amb molta altra documentació familiar, situada en arxius locals i també en arxius vienesos que ha de permetre completar la biografia del militar català.

Sabem que la seva intenció no era la de marxar per sempre, sinó temporalment, o com a molt, establir-se a Itàlia,⁵³ amb la idea de sol·licitar a les autoritats de l'entorn imperial el reconeixement del grau de general i una pensió de 400 florins, cosa que resultarà impossible perquè havia estat nomenat general de batalla l'agost de 1714 quan les tropes imperials ja havien abandonat Catalunya, i no estava, per tant, al servei de l'Emperador. S'havia de conformar amb el grau adquirit prèviament, tinent general del regiment regular d'infanteria de la Diputació.

La pèrdua de les possessions imperials de Nàpols i Sicília va suposar un cop molt dur pels exiliats més recents, és a dir, els que partiren després de la pau de Viena, ja que els que hi tenien assignades les pensions es van quedar sense rebre recursos quan van caure en mans borbòniques (gener de 1734), per la supressió de totes les pensions i subsidis, a més del tancament del Consell d'Espanya i de totes les seves secretaries.⁵⁴

52. El terme és d'origen italià. Feta la consulta al TERMCAT, Centre de Terminologia, ens han explicat que es pot traduir al català per *pinco*. Es tracta d'una embarcació de vela semblant al xabec però de línies menys fines, que fou molt emprada a la Mediterrània durant els segles XVIII i XIX.

53. BC, AMS, Saud. 8º 139-II. Cartes..., 266, d'1 de març de 1730.

54. ALCOBERRO, *L'exili*, I, p. 240-241.

Tot i que Francesc Sans va tenir l'ajut, en arribar a Viena, del seu gendre, el marquès de Tassis o Taxis, la situació no va ser gaire falaguera.

A Francesc Sans, d'entrada, li va costar molt aconseguir el reconeixement dels serveis prestats a l'emperador perquè algú, a la cort imperial, va fer córrer la veu de que ell i el seu fill havien jurat fidelitat a Felip V per tal de ser alliberats del presidi d'Hondarribia. En vàries cartes demana al seu fill Ramon que li faci arribar a Viena la còpia d'un document expedit pel governador del presidi, Francisco Casadevante, en el sentit que només havien demanat alleujament de condemna, per tal de presentar-lo al marquès de Rialp, Ramon de Vilana-Perles, per mirar d'aconseguir així el reconeixement de tinent mariscal, que havia estat atorgat a alguns dels seus antics companys d'armes també exiliats a Viena, i una pensió de 400 florins.⁵⁵

Influit segurament pel gendre de Francesc Sans, Ramon de Vilana-Perles va procurar que se li concedís una pensió de 300 florins, tot i reconeixent-li el grau, que li havien de ser pagats per la Caixa Alemanya de Nàpols. La concessió no serà fins l'any 1728, però tampoc aconseguirà, de moment, ni la paga rebaixada: el pagament s'anirà retardant, fins que la pèrdua de Nàpols a mans dels borbònics, provocarà que no cobri absolutament res i hagi d'endeutar-se i viure amb molta precarietat. Quan podia, però, encara enviava alguns diners a l'hereu Ramon perquè tingués cura de les altres dues filles que s'havien quedat a Barcelona.

En paraules seves:⁵⁶

... la consideración de que tal vez emprendiendo la marcha empredí podrá ser motivo de estar tu algun día sin los aogos padecidos por mi fue el motivo de resolverme a executarla quiera Dios oyrme como espero y que no permite que muera sin ver esto cumplido y de poder lograr darte mil cariñosos abraços. Mi dependencia puedo dezir estar despachada y ha esta ora lo astaria si aquellos Ssres. De la Cámara de Napoles huviesen situado los fondos ala Caxa Militar Tudesca a los seis que hemos de ser pagados de aquel Reyno que son el gran Dalmau, Vinyals, Xandri, Majans, Mas y Yo y como asta ahora a aquellos sobre tener despachados meses haze sus Patentes no lo hajan podido lograr no quiere el Sr. Eugenio se despache la Mia Hasta que se vea quedar astablasidos dichos sueldos para acuyo buen logro dize se subirá al Amo ya que dize que no es razon enganyen a offisiales de tanta Onra y que tambien se han sabido mereser lo que se les ha concedido y aho-

55. BC, AMS, Saud 8º 139-II. Cartes, 100, de 12 de juliol de 1727.

56. BC, AMS, Saud 8º 139-II. Cartes, 241, de 7 d'abril de 1728.

ra morirse deambre por estas calles de Viena por culpa del Consejo de España quien es el que debe enviar las ordenes a Napoles porque se nos situe el sueldo alcansamos, esto te asiguro es bueno lo haja dicho Sr. Principe thomando con tanto empeño que axial sera sigura la paga que de otra manera quedariamos burlados como muchos otros.⁵⁷

Tot i que pugui semblar Francesc Sans mal vist a Viena per la qüestió del jurament a Felip V que els va permetre tornar a Barcelona amb el perdó reial el 1719, hem tingut accés a un document inèdit procedent del Hofkammerarchiv, de Viena, datat a finals de 1732, referit a Eulàlia Sans de Monrodon, la segona de les filles grans del general, que s'havia casat així mateix amb un noble italià, Egidio marquès d'Ursaya, i que en trobar-se sola va emprendre el camí de Viena per retrobar-se amb el seu pare i la seva germana Gertrudis de Tassis. Es tracta d'un esborrany d'autorització imperial perquè li siguin pagats 500 ducats en atenció als mèrits del seu pare. El document és interessant perquè certifica que, efectivament, es reconeixien els serveis prestats pel militar Francesc Sans a l'emperador.

La correspondència entre pare i fill revela un autèntic panorama de situacions difícils, sovint tràgiques, com la mort sobtada del gendre, el marquès de Tassis, fet que el privarà d'uns ajuts vitals pel que fa l'allotjament i l'alimentació, i els problemes de la filla Gertrudis, mare d'un noi, Miquel de Tassis i Sans, en conflicte amb la família romana del marit per qüestions de l'herència. També manifesta el sentiment per la malaltia i la mort d'alguns dels seus antics companys d'armes, com ara el general Miquel Ramon i Tord, la pobresa amb què viuen ell i el seu fill Miquel, el qual sovint escriu algun afegit a les cartes del pare dedicat a donar records als amics catalans, planyent-se del terrible fred de Viena i manifestant l'enyorança per una terra on difícilment podran tornar.

57. En parlar del "Sr. Eugenio" i del "Principe" es devia referir al príncep Eugeni de Savoia i "el Amo" seria l'emperador, Carles VI.

Situació de l'hereu a Catalunya

El seu fill gran, Ramon, sense consultar-li-ho prèviament, es va casar a Arenys de Munt l'agost de 1729 amb Maria Francisca de Sala.⁵⁸ En principi semblava un bon enllaç, negociat per familiars d'ambdós cònjuges, Jeroni Claresvalls de Miquel, cosí de Francesc Sans de Miquel, i Tiburci de Sala Santgenís, eclesiàstic, oncle de Maria Francisca, que havia estat casada prèviament amb Joan d'Albornós, unió anul·lada la primavera anterior, segons consta en una anotació al Llibre de Matrimonis de l'Arxiu Parroquial d'Arenys de Munt.

Ramon Sans de Monrodon va haver de demanar diners al negociant Joan Costa, de Vic, a qui havia arrendat el castell de Mont-rodon el juliol de 1729 per tal de poder fer front a les despeses del casament. El seu enllaç, tot i ser una bona solució, no ho serà del tot, ja que els pares de Maria Francisca, i molt especialment la mare, exerciran un control sever sobre l'economia de Can Sala, segons es despren de la correspondència entre pare i fill Sans.⁵⁹

Pel militar exiliat serà un motiu de gran alegria anar-se assabentant del naixement dels deu fills de Ramon Sans i Maria Francisca de Sala: la continuïtat de la casa estava ben assegurada, encara que ell no els arribarà a conèixer mai.⁶⁰

El reconeixement imperial

Cap el final de la seva dilatada vida, Francesc Sans aconseguirà el que havia perseguit durant tant de temps en va quan vivia l'emperador Car-

58. Arxiu Parroquial d'Arenys de Munt. Llibre de matrimonis; BC, AMS, Saud 8° 139-II. Cartes, 258, de 17 d'agost de 1729.

59. BC, AMS, Saud 8° 139-II. Cartes, 50, de 6 de març de 1739, de Ramon Sans al seu pare i al seu germà Miquel. El fet que es trobi entre el plec de cartes que Ramon rebia del seu pare fa pensar que potser no la va arribar a enviar, però és interessant que hi expliqui que no pot tocar més de 500 lliures de la hisenda de la seva dona mentre visqui la seva sogra.

60. APADM. Llibres de baptismes diversos.

les VI, l'antic Arxiduc, mort el 1740: a principis de 1753 és nomenat tinent mariscal d'infanteria per Maria Teresa, filla de Carles VI, reina de Bohèmia i Hongria i emperadriu.⁶¹ Sans té ja 86 anys i poca salut, per la qual cosa atorga testament militar, escrit de la seva mà el 12 d'octubre de 1753, davant del tinent general auditor de Guerra de S.M. Imperial, Juan Ziegey, instituint hereu universal el seu fill Ramon⁶² a qui havia fet donació de béns abans de marxar a l'exili vienès el 1727.

La mort

La data de defunció de Francesc Sans Miquel i de Monrodon es pot ja documentar: va morir a Viena el 4 de gener de 1757, quan li faltaven només tres mesos per fer noranta anys i va ser enterrat al cementiri de la parròquia de Maria Auxiliadora (Mariahilfer), que depenia dels Pares Barnabits, i que en les successives reformes de la ciutat de Viena va desaparèixer.⁶³

L'herència i el redreçament dels descendents

En certa manera Francesc Sans va aconseguir, no tan fàcilment com esperava però, el que havia anat a cercar a l'exili vienès: la reconstrucció del patrimoni familiar, la recuperació de la consideració social de la seva família i la continuïtat de la nissaga, de la "casa" com ell l'anomena de forma constant en les seves cartes, un concepte que va més enllà dels familiars coetanis, que arrenca de lluny, per anar-hi amb dignitat encara més, tot i haver estat un perdedor de la guerra de Successió. La casa s'entenia com una mena de sedimentació generacional, que implicava una ascensió social constant, assimilada a un assentament del po-

61. BC, AMS, Saud 8° 139-II. Cartes, 122-123, de 18 de gener de 1753.

62. BC, AMS, Saud 8° 7. Borradors de la genealogia de la família Sans. 3. Testaments.

63. Registres de difunts de la Parròquia de Sant Miquel a la qual pertanyien l'església i el cementiri de Mariahilf. Protocol de difunts Litt. f 1757-1772, p. 1. Agraieixo la recerca i la dada a Gerhard Szütty, de Viena.

der econòmic que es va veure truncat violentament, portant la família a una dispersió de cap manera volguda. Les bases socioeconòmiques dels Sans-Monrodon es trobaven a dos nuclis: el casal-castell de Monrodon, a Taradell, i a Barcelona i entorns, on havien aconseguit formar part de la oligarquia benestant amb càrrecs. Acabada la tragèdia, l'hereu ha d'arrendar el malmès casal i aconsegueix fer un casament prou digne que permetrà la continuïtat de la nissaga Sans, però en un altre entorn: a Arenys i a Blanes, on els Sala-Alemanys havien fet fortuna com a comerciants i terratinents. Els Sans-Sala redreçaran el patrimoni familiar, tal com ho volia el seu avantpassat, durant tota la resta de segle XVIII, del XIX i fins entrat el XX mercès, com ja era habitual, a polítiques matrimonials força encertades. A més, aconseguiran tornar a ostentar càrrecs públics a Barcelona.

Conclusions

Aquest treball m'ha permès estudiar, a partir de la trajectòria d'una família concreta, derives socials i polítiques ocorregudes a l'època moderna a Catalunya. Els comportaments personals poden ser indicadors de les xarxes de complicitat que apareixen en moments de conflictes aguts com són els estats de guerra i repressió gairebé permanents que van envoltar les vides dels Sans-Monrodon, entre molts d'altres.

Tot i que l'itinerari de les dues terceres parts de l'existència del general Francesc Sans de Miquel i de Monrodon (va viure 90 anys, i va marxar a Viena, a l'exili, quan ja en tenia 60) ens són en part conegudes per la font principal de l'època, les *Narraciones históricas* de Francesc de Castellví, company d'armes i també d'exili, així com per la documentació familiar indicada, la intenció és continuar la recerca a partir d'altres fonts d'informació, especialment a Viena, que haurien de permetre un millor coneixement de les condicions de vida dels exiliats que marxaren de Catalunya després de la signatura de la pau de Viena.